

RAHVUSLIK KESKERAKONNA TEATAJA

SP, 2243

NR. 1 (5)

TALLINNAS, 1933

II AASTAKÄIK

Rahvuslik Keskerakond uude aastasse.

Rahvuslik Keskerakond jätkab uuel aastal aina hoogsamini võitlust üldrahvuslike huvide eest. Ilma Rahvusliku Keskerakonna lepitava vahetalitusega ei oleks olnud läinud aastal võimalik tegutseda ühelgi valitsusel. Rahvuslik Keskerakond on aga ka valvel olnud, et valitsemine ei kaotaks silmast üldiseid huve ja mitte ühekülselt ja ülekohtuselt ei koormaks ühte ringkonda teise kasuks. Nii on Rahvusliku Keskerakonna õiglane paendumatus korduvalt päästnud riigi ja rahva hädaohlikkudest üllatustest, mida tahtnud valmistada kihihuvilised erakonnad.

Rahvuslik Keskerakond ei ole seotud ühegi kihi ega kutsega muidu, kui rahvusliku üldterviku huvide seisukohalt. Sellel alusel Rahvuslik Keskerakond kutsub üles kõiki rahvuslike kodanikke koonduma ühiseks rindeks võitlusel rahvusliku terviku heakäekäigu eest.

Sellel võitlusel Rahvuslik Keskerakond pöördub kihi- ja kutseerakondade vastu, kes seavad

oma ringkonna huve kõrgemale üldisest hüvangust.

Sellel võitlusel Rahvuslik Keskerakond pöördub ka kõigi kergete meelselt ässitavate ja omakasu pärast üldsust õonestavate liikumiste vastu, nimetagu nad ennast kuidas tahes.

Rahvuslik Keskerakond on äratundmises, et uuel aastal see võitlus jõudmas otsustavasse järku, kuna kaalul Põhiseaduse uuendamise

damisega meie riigile arenemisuuna andmine pikemaks ajaks.

Kas peab meie riik täielikult sattuma kihierakondluse meelevalda, kas igasugused enamluskaavad tohivad kõigutada meie rahulikku arengut?

Või kas koguni isiklikule ainuvalitsusele tahame loovutada oma riigi, kas tahame loobuda vaba mehe õigusest — ise otsustada?!

Need, kes tahavad kindlustada meie rahvusriigile rahulikku ja kindlat tulevikku ja omale vabade meeste ja naiste õigusi, need kaaskodanikud, kes ei poolda ühelt võtmist ja teistele andmist, vaid

õiglusele ja õigusele põhjenevat rahvariiki, — need peavad koonduma ühiseks võitlusrindeks Rahvusliku Keskerakonnaga.

Meie võitlusrinde koondamisest ja organiseerimisest peab võtma osa igüks. Erapooletus siin on ülekohtus, sest see võimaldaks ülekohtustele soovidele ülevõimu.

Ühiselt võideldes aga on võit kindel!

Põllumajanduse kaitse rahvusliku politika seisukohalt:

Jaan Tõnisson

Põhiseaduse muutmisest:

Hugo Kukke

Kas erakond on pahe?

Ilmar Tõnisson

Rahvusliku Keskerakonna teateid.

Rahvuslik majandusepolitika ja põllumajanduse kaitse.

Üldine majandusekriis on eriti teravalt tabanud meie põllumajandust. Kui see ei saa üle oma raskusest, siis tähendab see tõsist hädaohtu kogu meie majanduselule. Põllumajandus ei ole ju mitte ainult meie rahvamajanduse tähtsamaks alaks ja riigi majandusliku kandejõu aluseks. Meie rahvuslik maksuvõimegi oleneb just sellest, kas meie põllumajandus suudab alal hoida oma väljaveovõime.

Nii peab meie ühiseks mureks olema üle aidata meie põllumajandus raskustest. Siin ei saa olla lahkuminekut meil nendega, kes ütlevad endid väljas olevat just meie põllumehe kasude eest.

Ometi ei avalda end vahe rahvusliku ja kihihuvilise majandusepolitika suunas kuskil teravamalt kui just põllumajanduse kaitse asjus käesoleval ajal. Igal sammul kerkivad esile sügavad vastolud mõlema vaatekoha vahel.

Põllumehe kasude kaitsmise nimel nõutakse, riik andku toetust põllumehele praegustest raskustest ülesaamiseks. Et riigikassa vajalikud summad peab kokku võtma teistelt kodanikelt, on nagu endastmõistetav. Ei küsita aga mitte, kas ja kuidas oleks see võimalik.

Mitte asjata ei kõnele me sellest, et põllumajandus on meie rahvamajanduse tähtsamaks alaks.

1929/30. a. andmetel langeb kogu meie rahvamajanduslikust tootangust: põllumajandusele 70%, tööstusele ühes käsitööstusega 25% ja transpordile ehk veotegevusele 5%. Põllumajanduses oli 1929. a. alaliselt töötajaid 426.500 inimest; tööstuses — 49.000 inimest. Nii oli töötajate koguarvust mõlemal alal põllumajanduses 90%, tööstuses ainult 10%.

Kogu meie rahvast oli põllumajanduses tegev 59%, tööstuses 15,7% ja transpordis 3%.

Kuna meie rahvamajanduse üksik-alade vahekorrad on viimase 10 aasta kestel vähe muutunud,

siis maksavad kõik need arvud üldiselt ka käesoleval ajal.

Tahetaks põllumajandusele riigilt tuntavat toetust muretseada, siis peaks riigikassa vajalikud summad otsekoheste ja kaudsete maksude teel kokku võtma teistelt kodanikukihtidelt. Tähendaks, kolmele viiendikule rahvast peaks toetust muretsema kahelt viiendikult!

Kui lootusetu see oleks ja misuguste summadega siin tuleks tegemist, näitavad põllumajanduse konjunktuur-büroo juhataja kokkuvõtted meie rahva sissetulekute kohta käesoleval majanduseaastal.

Kaudsete näitajate alusel kalkuleeritud tulemused rahvamajandusliku sissetulekuna oleksid (milj. kroonides):

	1928—30 a. 1932. a. Vähenem.		
	milj. kr.	milj. kr.	%-des
Põllumajandusl. alad	260	134	— 48,5
Tööstuslikud alad	91	72	— 20,9
Transportalad	20	14	— 30,0
Kokku tootmisalad	371	220	40,7

Vähem on tagasi läinud sissetulekud kaubanduslikust tegevusest ühiskondlikel aladel ja muud. Kõigi nende alade sissetulekute tagasimineku võib ligikaudselt hinnata 25—30%. Sissetuln. on 80 milj. kr. käesoleval aastal võrreldes 111 milj. kr. 1928—30. a.

Seega saaksime rahvamajandusliku sissetulekuna käesoleval aastal ligikaudse arvestuse järgi 300 milj. kr. 482 milj. asemel 1928—30. a. (vähenemine — 40,7%).

Kandvamad on siin turundatavad tootangu osad, mille suurusest oleneb rahvamajanduse rahaline läbikäik.

Põllumajanduse turutootang annab tänavu 48—50 milj. kr. ümber 113 milj. kr. vastu 1929/30. aastal. Sellest läheb ekspordi arvele umbes 22 milj. kr.

Ka põllumajanduse kõrvalaladelt rahalised sissetulekud on läinud palju tagasi.

Tänavu kõigi põllumajanduslike alade rahaline sissetulek ei ulatu üle 60 milj. kr. 130 milj. kr. vastu 1928—30. a.

Tööstusliku tootangu väärtus vastab ligikaudselt, kui ladude liikumine normaalne, ka rahaliselt sissetulekule. Käesoleval aastal suur- ja kesktööstuse kogutoodang (valmistatud kaupade väärtus) kaudsete andmete järgi otsustades ulatub ligemale 80 milj. kr.

Nii saaksime nende kahe tähtsama tootmisala rahalise läbikäigu tänavu umbes 140 miljoni krooni 245 miljoni krooni vastu 1929. a.

Siit selgub, kuidas tagasimineku tootangu rahalises väärtuses on niivõrd suur, et ei ole mõeldav puudujääke katta toetusega.

Toetusel on ainult niipalju mõtet, kui võrd seeläbi saab vastavaid tootmisalasid seada õiglaselt vahetada teistega ja seega ergutada nende tootmisalade tootmisvõime alalhoidu.

Neid tõsiasi silmas pidades saadakse aru, mis see tähendab, kui põllumeeste-kogude-koonduse ringkondadest nõutakse, riik muretsegu selle eest, et meie põllumees saaks oma toodetest üldiselt sedasama hinda, mis 1925/26. a. Et seda teostada, peaks riigil käsutada olema 60—70 miljoni krooni, — umbes niipalju, kui välja teeb kogu meie tööstuse tootangu väärtus!

Kas on see veel mingi kivihiuvi-ehk muu politika, kui põllumeeste hulgas katsutakse enesele sõpru teha sarnaste „nõudmistega“, millest on ette teada, et neid ei saada üldse teostada?!

Niisama vähe reaalne on ka meie „agraar-maksimalistide“ teine nõudmine, Eesti krooni kurss viidagu alla, et siis meie põllumehed hakkaksid oma toodetest kõrgemat hinda saama.

Avalikkuses on juba küllalt selgitatud, kuidas meie rahakursi allaviimisel väljaveo-ainete hinnad tõustes põllumehele ja teistele eksporditootjatele kasu tooksid ainult esialgu, kuni sisseveo- või importkaupade hinnad, tööpalgad jne. vastavalt tõuseksid. Et see meil õige pea sünniks, ei ole kahtlust.

Sest meie inimesed on ju inflatsiooni-hädadest läbi käies küllalt ergad uuele olukorrale kohanema.

Kui oletamegi, et üldine elukalliduse tõus ühes importkaupade hindade ja tööpalkade kerkimisega alles pikkamisi tuleks, siis ei oleks põllumehel isegi sarnasel korral suurt kasu loota lihtsalt sel põhjusel, et seda ei ole kuskilt tulemas. Sest meie rahvuslik sissetulek on teatavasti äärmiselt väike: 1926. a. andmete järgi ainult 300 milj. kr., ehk iga inimese kohta natuke üle 260 kr. aastas. Järgmistel, 1927/28. a. arvati see tõusvat 367 kr. elaniku kohta. 1929. a. andmetel arvatud rahvuslikku sissetulekut hinnati meil 482 milj. kr. Kuid selle hulka olid arvatud kaubanduslikust tegevusest 48 miljonit kr., vaimlisest ja ühiskondlikust tööst 42 milj. kr. ja isiku-teenitusest, tööpalgast jne. 21. milj. kr. Kokku 111 milj. kr. Neist summadest võiks aga õieti ainult meie ekspordikaubanduse tulused arvata rasvusliku sissetuleku hulka. Sest muud kattuvad ja rahvamajandusliku toodangu väärtusega. Ometi ei ulata meie rahvuslik sissetulek ka nende tuludega kokku tänavu mitte üle 300 kr. miljoni ehk 260 krooni elaniku kohta.

On selge, et nii vähese sissetuleku juures meie inimesed hindade tõusu korral hakkavad isegi toiduainete poolest kokku hoidma. Põllumajanduslike nõudmine väheneks, põllumeeste sissetulek ei rohkeneks ka hindade tõusu korral mitte palju. Isegi võlgade all ägavatel põllumeestel ei oleks krooni kursi langemisest mitte suurt loota. Kõnelemata sellest, et riik oleks ikkagi sunnitud oma kaotusi maa-ostuvõlgade alal edaspidi teisel teel just nende arvel katma, kes teenimata kasu saanud rahaväärtuse langemisest. Era-laene ei saa aga ühelgi eeldusel kustutada suuremal määral, kui välja teevad rahaasutuste omakapitalid ja hoiussummad. Pankade hoiussummad on viimasel aastal rängalt vähenenud. Kui juulil 1931. a. oli kõigis pankades hoiussummasid 79 miljonit krooni, siis vähenesid need 31. okt. 1931. a.

69 miljonile kroonile ja 31. oktoobril 1932 oli hoiussummasid kokku ainult 58.391 tuh. kr., nendest aktsiapanekades 29.700 tuh. kr. ja ühispanekades 20.900 tuh. kr.

Pealegi ei saaks juttugi olla meie rahaväärtuse täielikust hävimisest isegi sel korral, kui suudetaks krooni kurssi vapustada. Sest kui Eesti Pank hoidub inflatsioonist, siis ei saa krooni väärtus alla teatava taseme langeda.

Palju reaalsem kui kõigi põllumajanduslike endiste hindade kindlustamine põllumehele riigikassa juurde maksu ehk rahaväärtuse langetamise teel, on juba väljaveo preemiade maksimine põllumehele. Sest kuna põllumajanduslike hinnad on ilmaturul langenud kaugelt rohkem kui tööstuslike hinnad, siis ei kata need mitte enam meie põllumehele tootmiskulusid. Põllumees oleks sunnitud eriti või valmistust vähendada. Kui aga meie või-väljavedu ühes hindadega langeks ka hulgalt, siis tähendaks see rasket vapustust kogu meie väljaveo ja rahvusliku maksuvõime tasakaalu alal. Kuna tööstuslike hinnad ka siseturul püsivad kaitsetollide tõttu ebaloomulikul kõrgel tasemel, ilma et nende väljavedu ulataks endisele kõrgusele, siis on täiesti loomulik, et riikliku võimu toetusel soodustataks põllumajanduslike väljavedu — tarbekorral just teiste tootmisalade võimaliku koormamise teel.

Kuid ka siin ei tohita esineda uisapäisa ja meelevalduslikult ülespuhutud nõudmistega.

Nagu eelpool näidatud, läheb tänavu meie põllumajanduse turutoodangust, mis ulatub 50 miljonile kroonile, ekspordiks umbes 22 milj. kr. Tahetaks nüüd kogu selle ekspordi hindu viia kas või 1925./26. a. tasemele, siis tuleks riigikassa juurde maksta üle 20 miljoni krooni.

Isegi eelmise valitsuse agraarliku enamuse „21 punktis“ nõutud juurde maks võile, nii et väljaveo-või hind ei langeks alla 150 senti kilogrammilt, käiks meie riigil üle jõu. Oletame, et meil tuleks juurde maksta läbistikku ainult 25—35

senti igale väljaveo-või kilogrammile. Arvestame ka meie või-väljaveo tagasimineku. Siis tuleks riigikassa sarnasel korral ometi või-väljaveole üksi juurde maksta 4—4,5 miljonit krooni aastas. — Kust peaks riigikassa võtma sarnase summa lisaks pekoni-väljaveo juurde maksule ja teistele väljaveosoodustustele?!

Põllumeeste kogude-koonduse nõudmised olid esialgu sihitud sellele, et riik võtaks kokku vajalikud summad riigi- ja omavalitsuste teenijate palkade kärpimise teel. See pidi ulatuma koguni üle 30%. Ühtlasi näidati sealt poolt võimalusele maksustada importi, tööstust ja rahvakihte väljaspool põllumajandust. Selle vastu rõhutati õigusega, et esiteks tähendaks palkade järsk vähendamine riigi-aparaadi erutamise kõrval siseturu ostujõu äkilist vapustamist, mis esijoones tabaks just põllumeest kui tootjat. Nõudmine põllumajanduslike toodete järele väheneks, nende hinnad langeksid.

Peale selle tuleb aga kõiki maksuallikaid meil ära kasutada riigi eelarve kulude ja langevate tulude tasakaalustamiseks. Põllumajanduse ringkondi ei saada siin mitte koormata. Nii langeb eelarve tasakaalustuse raskus just teistele rahvakihtidele. Ühtlasi tuleb uusi koormatusi töötaoleku vastu võitlemiseks just neile samadele rahvakihtidele.

Riigi eelarve teostamisel selgub, et tulused 1931. aastaga võrreldes tänavu 1. aprillist kuni 1. oktoobrini laekunud 47.885 tuh. krooni asemel ainult 37.773 tuh. kr., ehk 78,9%. On karta, et riigi tulud meie majandusliku kokkutõmbumise tagajärjel eelarveaasta viimasel poolel veel rohkem vähenevad.

Nii oleks täiesti lootuseta ehitada põllumajanduse väljaveo toetamise kavatsusi teiste rahvakihtide maksukoorma tõstmisele.

Keskmine otsesemaksude koormatus on juba enne viimaseid soodustusi põllumajanduse ringkondadele olnud linnades ja alevites mitmekordselt raskem kui maal.

Elanikkude arv on valdades

791.934 in., aga linnades ja alevites 298.873 in.

Makse on aga olnud:

1. Linnades ja alevites: riigile 4.399.041 kr. ehk iga elaniku kohta 14.71 kr.; oma valitsustele 4.849.766 kr., ehk iga elaniku kohta 16.22 kr.; avalik-õiguslikele asutustele 105.615 kr., ehk iga elaniku kohta 35 senti.

Kokku on linnades ja alevites makse 9.354.422 kr. ehk 31 kr. 28 senti iga elaniku kohta.

2. Valdades: riigile 1.415.069 kr. ehk 1.78 kr. iga elaniku kohta; omavalitsustele 5.058.361 kr. ehk 6.38 kr. iga elaniku kohta; avalik-õiguslikele asutustele 26.140 kr. ehk 5 senti iga elaniku kohta.

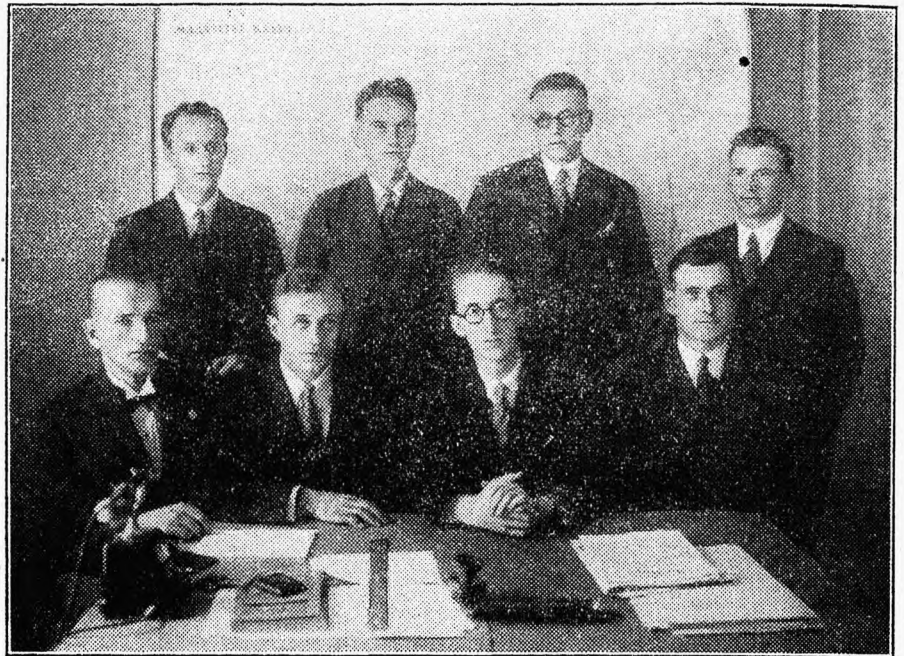
Kokku on valdades makse 6.499.570 kr. ehk 8 kr. 21 s. iga elaniku kohta.

Nüüd veel uusi otsemakse veeretada linnade ja alevite elanikele põllumajanduse väljaveo-soodustuste võimaldamiseks tähendaks maksukoormatuse ülepungutust. See annaks tulude poolest vähem kui loodetakse, kutsuks aga riiklikult koguni soovimatuid nähteid esile.

Kõigil neil kaalutlusil on rahvuslik keskerakond, täielikult tunnustades meie põllumajandustoodete väljaveo elustamise vajadust, asunud seisukohale, et meil tuleb eriti ka või-väljaveo alal piirduda niisuguste soodustustega, mis oleksid meie kandejõu kohased, ühtlasi aga aitaksid tõelikult alal hoida meie ekspordipõllumajanduse tootmisvõime.

Neilt lähtekohtelt on rahvusliku keskerakonna juht juba suvel, kui temale tehti ettepanek valitsuse kujundamiseks, valitsuse tegevusekavas ette näinud meie või-väljaveo soodustamise jne.

Rahvusliku keskerakonna tegevusekavas viimase valitsusekriisi lahendamise puhul on üksikasjalikumalt esitatud kavatsused uute ekspordisoodustuste ja ekspordpremiade maksmise kohta. Muu hulgas on seal ette nähtud ekspordi elustuse erifond meie või-

RK sekretäride nõupidamine Tallinnas.

Paremalt-vasemale istuvad rkl. Soontak, Ilmar Tõnisson, B. Ingel, J. Illisson. Seisavad H. Lugenberg, A. Leesman, E. Simm, H. Land.

ekspordi elustamiseks talvekuudel.

Nende kavatsuste järgi tuleks meie kalli piimakarja alahoiuks talvekuudel, kus piimaloomade toitmine kallid, talupidajatele piimaühisuste kaudu välja anda odavat jõutoitu. Püüdlikele piimaühisustele tuleb või valmistuskulude vähendamiseks anda ergutustootust. Põllumeestele tuleb talvekuudel niipalju toetust anda, et nemad umbes 1 sendi piima liitrist ehk 25 senti või kilost rohkem saaksid.

Või väljavedu talvekuudel jääks tuleva kevadeni vististi alla 3.500 tonni. Nii ulataks põllumeestele antava toetuse summa kuni 1½ miljoni kroonini. See oleks võidetav summa, aitaks aga tõsiselt kaasa seks, et meie kallist piimakarja ka eeloleval talvelloomatoidu vähese saagi kiuste mitte ei vähendataks, vaid alal hoitaks.

Suvel, kus piimakarja toitmine odavam, on meie või-väljavedu

võimalik isegi või-hindade surutise kiuste ilmaturul.

Hõlbus ei ole meie põllumehele mitte jätkata oma tootmistööd eriti arendada oma piimamajandust ja väljaveo-või valmistust. Kuid riik ei suuda meie põllumajandusele toetust muretseda seks, et põllumehele kerge oleks ilmamajandusekriisi olukorras edasi töötada. Sarnast hõlpu ei suuda ega tohigi riik kellelegi kindlustama hakata — liiati veel teiste kodanikkude kulul.

Igatüks ja kõik peavad kogu oma jõudu ja oskamist pingutama töises töös, püüdmises ja enesekitsendamises, — muidu meie rahvas ei saa üle majandusekriisi raskustest!

Kui põllumehele muretseda soodustusi riigivõimu abil, siis just seks, et meie põllumajandus saaks ka praeguste raskuste olukorras täita oma erilisi ülesandeid Eesti rahvamajanduses!

14. dets. 1932.

Jaan Tõnisson.

Miks hääletati sügisel uue põhiseaduse vastu ?

Sisulisi ja poliitilisi kaalutlusi.

Eelmises „RK Teataja“ numbris oleme vaadelnud väliseid põhjusi ning taktilisi eksisamme, mis rahvahääletusel mõjusid kaasa Põhiseaduse muutmise eelnõu läbikukkumiseks. See on õpetuseks kõigi edaspidiste rahvahääletuste korraldamisel, ükskõik missuguses küsimuses. Sarnased vead ei või korduda. Kui nad olid osalt tingitud rahvahääletuse korrast (näiteks paljalt „poolt“ ja „vastu“ sedelite kättesaatmine, ilma sisu kokkuvõtteta), siis tuleb parandada ka rahvahääletuse kord.

Määrava tähtsusega olid asja kohta siiski kodaniku sisulised või poliitilised kaalutlused. Kui neid suudetakse õieti tabada ja mõista, siis selgub ka, kuidas talitada edasi Põhiseaduse küsimuses.

Kas Põhiseaduse parandus üldse vajalik?

Rahvahääletuse tulemus näitab, et suurem osa rahvast peab Põhiseaduse parandust vajalikuks. Seda tuleb võtta rahva hääletuse positiivse tulemusena. Negatiivseks muutub see siis, kui parandust ei tule ja rahulolematuse praeguse korra ning Põhiseadusega ilmselt kasvab suureks. — Aga mispärast siiski enamuse hääletas tegeplikult vastu? Puudutame tüüpilisemaid põhjusi, mis üldiselt silmapaistvad.

Pahempoolsed. Valdav enamus vastuhääletajaist kuulub sotsialistide ja äärmiste pahempoolsete hulka. Sundus tõi nad kõik hääletusele. — Äärmised pahempoolsed ei soovi üldse paremat ja kindlat korda. Nad on ka tulevikus Põhiseaduse paranduse vastu.

Teisiti on aga sotsialistlikult mõtleivate kodanikkudega. Kui neile on kallid rahvaõigused ja demokraatlik kord, siis ei või

neile olla ükskõikne, kui hakkab võtma maad lõtv korralagedus, mis lõpuks võib viia demokraatia kitsenduse ja hävituseni, nagu seda nähtud paljudes maades. Seepärast ei saa ka sotsialistlikult mõtlevad kodanikud igal tingimusel olla Põhiseaduse paranduse vastu, kui küsimus õieti seatud ja tarvilikult selgitatud.

„Suured kulud, aga mingit kasu“. Siiski astusid sotsialistid seekord kõvasti paranduse vastu. Põhjus oli rohkem poliitiline, kui sisuline. Nad ei eitanud praeguse Põhiseaduse puudulikkust, kuid nad ei olnud kuidagi nõus Riigikogu liikmete arvu vähendamise. Seepärast loodi liialdatud vastuväide: presidendivõimu toovad suuri lisakulusid, kuid mingit kasu temast ei ole. Rahva keskel see mõjus, kuna vastuselgitus ei olnud küllaldane. — Ometi tunnistasid komisjonis ka sotsialistide esindajad, et saab teostada kavatsatud valitsusvõimu ümberkorraldust, ilma et suureneks riigiaparaadi kulud. Ja mis puutub „kasusse“, siis muidugi ei saa Põhiseaduse parandamisega keegi isiklikku kasu, vaid valitsusvõimu otstarbekohasem korraldus tervendab kogu riiklikku elu, võimaldades valitsuse edukamat tööd, jõudu ja ka kulude kokkuvõtet, — ja sellest on kaudselt kasu iga kodaniku elujärjele.

„Paragrahvi-usk“. Reformi paremust ja kasu üldisele asjale eitati mõnelt poolt väitega, et ega viga ei ole Põhiseaduses, vaid inimestes enestes. „Paragrahvidega“ ei saavat elu paremaks teha. Ka halva Põhiseadusega saavat läbi, kui inimesed ainult tahaks.

Seda seisukohta õhutas eriti „Päevalehe“ lugupeetud peatoimetaja hra G. E. Luiga (kes oskab kirjutada esimese pilguga väga uskumapanevalt). Tundus, et

samal vaatel oli just palju haritlasi.

Ometi on kollitamine „paragrahvi-usuga“ ilmselt enesepete. Keegi pole tähendanudki, et kui muudame Põhiseaduse, siis on kohe paradiis käes, sikkudest saavad talled ja kõik riigiasjad on korras. Inimestelt tuleb nõuda mis nende kohus, aga kord, süsteem, organisatsioon on veel päale selle olulise tähendusega.

Inimsugu on väga palju pead murdnud ka organisatsiooni küsimuste pärast, olgu töö juures, olgu ühiskonna elus — igal alal, kus tegevuses inimese mõte, vaim ja lihased. Süsteem, kord, ülesehitus — see läbib ju kõike, olgu see teadus, või tehnika, olgu see usk, kunst või kirjandus. Kõige lihtsama töö juures on tähtis „kuidas seda teha“. Mida parem tööline, seda parem peab olema masin, et saavutada täit töövilja. Laev tormisel merel ei jõua kuigi kaugele, kui meeskonnas pole inglid.

Kindel ettemääratud kord — see ongi põhiseadus. Kas tuleb keegi seletama, et lendamine oleb ainult lendurist, aga lennukiks olgu kas või luuavars?! Laeva, mootorit või kudumismasinat ehitades on päämureks konstruktsioon. Aga riigiaparaadi kohta armastatakse meil öelda, et süsteem ja korraldus pole tähtis, andke ainult „häid inimesi...“

Ometi on riigiaparaat keerulisem ehitus kui ükski tehnika masin. Inimsugu on töötanud aastatuhandeid selle kallal, teda arendanud, ka neil aegadel, kus isikule anti palju suurem tähtsus kui üldsusele. Et inimesest üldse on kasvanud ühiskondlik olemus, aga mitte ainult omakasupüüdlilik metslane, siis on siin mõjunud kasvatavalt just seadused, riigi mõte ja riigikord, ühes sotsiaalsete ja eetiliste õpetustega. Riigikord mõjutab inimesi, nende

arusaamisi ja püüdeid — eriti kasvavat noorsugu.

Nii ka meil. Põhiseaduse reformi vajadus on tingitud parema valitsemise süsteemi otsimisest. Ärgu mitte arvata, et kui tahame püsida demokraatliku riigina, et siis saame läbi ükskõik missuguse valitsemise süsteemiga.

Kui Põhiseadus võiks olla ükskõik missugune, milleks teda siis üldse vaja?

Ja siis oleks ka täitsa ebaloogiline pahandada, et Riigikogu annab „halbu seadusi, mida järjest vaja muuta“. Ometi kurdab selle üle ka „Päevaleht“, ja täieõigusega. Siit järgneb, et mitte kõik ei olene ainult inimestest, vaid ka seadustest, paragrahvidest. Muidu poleks ju seadusi üldse tarvis. Aga kui siiski vajame seadusi ja häid seadusi, siis tähendab see, et ka Põhiseadus ehk riigikord peab olema hea ning töötama laitmatult. Eks ole?

Et meie riigikord mõndagi soovida jätab, seda näeme ligine kord praeguste kriiside puhul. Nii mõnigi ajaleht toonitab seda nüüd märksa selgemini, kui enne rahvahääletust. Kõige ilmekamalt ütleb prof. A. Piip („Vaba Maa“ 13. okt. 1932):

„Parandagem oma riigi masinat, mis nähtavalt logisema löönud. Mitte küll täna ega ka eile ainult. Mina olen kogu aeg olnud meie põhiseaduse muutmise vastu, olen arvanud, et ka praegune konstruktsioon võimaldab hea tahtmise juures head valitsemist. Kuid nüüd tekib kahtlus selle eeltingimuse — hea tahtmise olemasolusse. Ja kui nii — siis peab tulema ka jaatavale otsusele, et hea tahte puudusel peab riik, kui sundorganisatsioon, muutma vastavalt oma masinat. Esimene katse kukkus läbi, aga see ei pruugi jääda viimaseks.“

„Schveitsi eeskujuga“. Omajagu mõjub meil ikka veel arvamine, et kui Helveetsias ei ole presidenti, milleks siis meil vastavat võimuorganit vaja. Kuid ka see väide läheb märgist mööda. Meie prae-

gune Põhiseadus on hoopis midagi muud, kui Helveetsia oma. Just vastuoksa — presidendiga Vabariigid on riigivõimu ehituse poolest Helveetsiale lähemad kui meie.

Meil on üks seadusandlik asutus (Riigikogu), aga Helveetsias on kaks koda, ja üheõiguslikud. See teeb seadusandliku võimu palju tasakaalukamaks ja töö (seadused) riiklikust seisukohast paremaks kui meil. Edasi, Helveetsia valitsus pannakse ametisse kindla aja peale — 3 aastaks. Valitsuse liikmed peavad seks ajaks parlamendist välja astuma ja tegelikult ei ole nad enam ka erakondlikud ministrid, vaid kogu rahva ja riigi ülesannete täitjad. Üks valitsuse liikmetest määratakse valitsuse juhiks — „liidu presidendiks“, 1 aasta peale.

Nii on Helveetsias kindlam valitsus, kui õieti kuskil mujal, meist kõnelemata: meie valitsemisvõimul pole mingit kindlamat ega püsivat alust, vaid kõik oleneb Riigikogust ja erakondade tahtmisest. Kui tahame selgemat ning kindlamat võimude süsteemi, siis embkumb, kas teostata tagu ka tõeliselt see kurikuulus „Schveitsi eeskujuga“ kahe seadusandliku koja ja kindla aja peale valitava valitsusega, — või antagu valitsusvõimule kindlam ning püsivam alus presidendivõimu kujul, mis varustatud ühtlasi dekreedioigusega ja parlamendi laialisaatmise õigusega, asendades seega teist koda. Viimane tee on lihtsam ja selgem, kuna kahe koja süsteem oleks meie oludes vist väga küsitav.

„Suuremaid võimupiire“. Mõned kodanikkude ringkonnad, eriti Vabadussõjalaste Keskkliit, kes küll põhimõtteliselt pooldasid Põhiseaduse muutmist, nõudsid presidendile „laialdasi võimupiire“ ehk „tugevat ja kindlat valitsust“. Väites, et uus Põhiseaduse eelnõu seda ei sisalda, vaid tootvat ainult „erakondade presidendit“, hääletasid nad vastu, üleskutsudes vastuhääletamisele ka kodanikke.

Kuid just see arvamine oli seekordsel rahvahääletusel kõige põhjalikum eksitus. Ta tekitati rahva keskel peamiselt taktelistel põhjustel: soovitati eelnõu maha hääletada ja lubati siis tulla oma kavaga.

Kes aga eelnõu sisusse tungib, see peab tunnistama, et tegelikult on väga raske enesele ettegi kujutada seaduslikes piires kindlamat ja laialdasema võimuga presidenti*) kui see, mis nüüd tagasi lükati „kindla käe“ nõudjate poolt. Eelnõu järgi pidi president valitama 5 aastaks otse rahva poolt, hääletajate enamusega — „erakonna presidendist“ ei oleks just selle korra juures juttugi! Tema käes pidi olema:

- 1) pea piiramatu dekreedioigus,
- 2) õigus Riigikogu laialisaata,
- 3) õigus valitsust ametisse kutsuda ja ametist vabastada, ka vastu Riigikogu tahtmist,
- 4) seaduseelnõude esitamise Riigikogule ja
- 5) eelarve kokkuseadmine.

Sarnaseid õigusi ei ole Jaapani Mikadolgi, kõnelemata Prantsuse ja Saksa presidendist.

Just „kindla võimu“ pooldajad oleks pidanud rahvahääletusel selle eelnõu poolt hääletama. Seaduse paragrahvidega ei saa pakkuda üldse rohkem, kui ei taheta loobuda demokraatliku riigikorra alustest.

Seda aga meie rahvas ei taha ega luba.

Mis puutub „erakondade presidendit“, siis ka see väide oli osalt arusaamatus, osalt taktiline võte. Minu kindel veene on, et erakondade hirmuvalitsus ei saa presidendisüsteemi juures (olgu presidendiks kes tahes) kunagi nii suureks paisuda, kui praeguse korra juures.

*) V. Eug. Madison'i kirjutised „Postimehes“ enne rahvahääletust.

Uued algatused Põhiseaduse uuendamiseks.

Ainuvallitsus või rahvavalitsus?

Vaevalt poolteist kuud peale Riigikogu poolt vastu võetud Põhiseaduse muutmise seaduse läbikukumist rahvahääletusel tekkinud valitsusekriisi muutis tunduvalt meeolusid ja tõekspidamisi Põhiseaduse uuendamise küsimuses. Murrangut ei ilmesta mitte ainult laialistes rahvahulkades tekkinud veendumus, et Põhiseadust kiire korras tuleb parandada, vaid samuti paljude seniste Põhiseaduse uuendamise suuremate vastaste avalik meelemuutus. Paistis tõenäolik et uuel, Põhiseaduse muutmiseks korraldatud, rahvahääletusel jaatav otsus on kindlustatud.

Igatahes oldi teadlik eelmise rahvahääletuse korraldamisel tehtud taktilistest vigadest. Kui võrd Rahvuslik Keskerakond selles äratundmises tegutses, näitab üksi see, et juba RKT oktoobrikuu-numbris rkl. Hugo Kukke hindas Põhiseaduse rahvahääletamise küsimusi, esitades vanu vigu hoiatavana eeskujuna. Erielse veana juhtis ta teatavasti ka tähelepanu Põhiseaduse muutmise pooldajate killustatusele ja nõudis, et enne uut rahvahääletust uus eelnõu koostataks kõigi Põhiseaduse muutmist pooldajate ringkondade ühistööl.

Sel alusel lubasid tõepoolest kõik seni Põhiseaduse vastu huvi osutanud ringkonnad (nii Rahvuslik Keskerakond, kogud-koondus, kui ka vabadussõjalased) mitte alata uut iseseisvat aktsiooni, vaid enne ühiselt katsuda leida kompromissi võimalusi.

Kasutades vahepeal sündinud meeolulist murrangut, nähtavasti lootuses omale poolehoidjaid võita, esitasid Vabadussõjalaste Keskkliidu ringkondadest A. Seiman, L. Tõnson, A. Sirk ja Th. Rõuk 10. novembril 1932. a. Riigikogu Juhatusle Põhiseaduse muutmise seaduse rahvaalgatuse korras rahvahääletusele viimiseks. See samm astuti nimetatud nelja isiku poolt täiesti omapääd, kuigi samased, veel mõni nädal tagasi, olid lubanud jätta oma organisatsiooni kongressi otsustada igasuguste kavade kinditamise ja sammude astumise. Nii on „vabadussõjalaste“ Põhiseaduse muutmise algatus üsaldusemurdmine nii teiste Põhiseaduse muutmist pooldajate kui ka oma enda organisatsiooni vastu, kuigi õige omapäraste meetoditega juhitud kongress 27. nov. heaks kiitis nelja isiku sammu tagajärgi.

Mitte vähem üllatav ei olnud see kava sisuliselt. Ligemal vaatlemisel ei nähtunud kavas mitte üksi hulk juriidilisi pääliskaudsusi ja vastuoksusi (milliseid kodifikatsiooni-osakond loetles tervelt 13!), vaid ilmnes ka, et terve kava oli vastolus demokraatliku rahvariigi põhimõttega. Oli ette näha, et säärane seiklejalik ettevõtte ei saa vastuvõetav olla Eesti rahvale.

Teiselt poolt aga oli kuulda, et algatajad ei olegi tõsiselt huvitatud oma kava läbiminekuks rahvahääletusel, vaid on tahtnud küsimuse ülestõstmise-

ga omale teha ainult poliitilist profiiti, valmistada pinda ja poolehoidu oma uuele erakonnale. Esitatud puudulikku ja ebademokraatlikku kava teenetekohaselt rahvahääletusel läbikukutades oleks aga ühtlasi rahvahulkades tõsiselt vapustatud usku Põhiseaduse muutmise vastu. Juhul aga kui Põhiseaduse parandamine ei saa toimuda rahulikult teel, valmistaks see võimaluse omavolile ja vägivaldale ülesastumiseks. Igal juhul jääb n.-n. „vabadussõjalaste algatus“ kahetsetavaks nähteks, mis takistavalt mõjutanud tõelise Põhiseaduse parandamise rahuliku käiku, ja koguni võib selle üldse nurja ajada.

Et siiski Põhiseaduse uuendamise asja mitte lasta jooksta ummikusse, otsustati vastu astuda „vabadussõjalaste“ taktitule ja demagoogilisele sammule. Et mitte lasta rahva ette üksi esitatud puudulikku, vigast ja põhimõttelikult vastuvõtmatu kava, oli tarvilik, et Riigikogu ise töötaks välja uue Põhiseaduse paranduse, mis igatahes jõuaks rahvahääletusele enne rahvaalgatuse korras minevat. Riigikogule niisuguseks tegutsemiseks pidi aga tulema algatus väljast poolt, et mitte tekitada muljet, nagu Riigikogu hakkaks võistlema „vabadussõjalastega“, või nagu ta hakkaks „üles soendama“ rahvahääletusel läbikukutatud ettevõtet.

Neil kaalutlustel esitati Riigikogule tuhandete kodanikkude allkirjadega kaks petitsiooni. Kuna üks, Rahvuslaste Klubi algatus, oli üldine ja üksikasjalikult väljatöötamata, esitasid Rahvusliku Keskerakonna ringkonnad erakonna Keskkomitee poolt heakskiidetud ja juriidiliselt viimistletud eelnõu, et Riigikogu vastav komisjon saaks peale suvist, rahvahääletusel läbikukunud, kava kasutada

„President“. R. Keskerakonna arvates ei seisa Põhiseaduse reform mitte presidendi sisseseadmisel, vaid valitsusvõimu, eriti riigivanema võimu kindlustamises, teda rahva poolt valides jne. Soovitav seepärast jääda ka praeguse nimetuse Riigivanema juurde, mis omapärane ja kõigiti tubli. Seda aga kogud-koondus ja sotsialistid ei pooldanud, nõuti „presidenti“. Ka see sundis mõnegi Eesti mehe ja naise hääletama vastu.

Hugo Kukke.

juba parandatud ja täiendatud esitise oma töö kergendamiseks ja kiirendamiseks. Sealjuures ei olnud Rahvusliku Keskerakonna kava mõeldud mitte kategoorilise nõudmisena kõigis üksikasjus, vaid ainult tööaluseks võetava suunajuhisena, mida pooldavad tuhandet kodanikud.

Rahvusliku Keskerakonna kava oli lõppkujul välja töötatud novembri algusel ja heaks kiidetud RK laiendatud Keskkomitee koosolekul 15. novembril. Sellele kavale otsustasid mitte erakond ametlikult oma organite otsustamisel, vaid ainult tema ringkonnad, korjata erakonna kavale mõne päeva jooksul teatav hulk allkirju, hääs tahtes kiirustada, mõjustada ja aidata Riigikogu tööd Põhiseaduse muutmise eelnõu väljatöötamisel, ja et seega anda küsimusele enam kaalu. Enne 23. nov. toimunud Riigikogu juhatuses koosolekut esitas delegatsioon, mida juhatas Tallinna linnapea A. Uesson, eeltoodud põhimõtetele koostatud petitsiooni ühes Põhiseaduse muutmise eelnõuga. Kolme-nelja päeva jooksul oli petitsioonile alla kirjutanud neli ja pool tuhat isikut kogu maalt. Vahepeal, 19. nov. olid ka Rahvuslaste Klubid esitanud oma petitsiooni umbes tuhande allkirjaga.

See Põhiseaduse muutmise rahulikkude ja tõsisist käiku soovivate kodanikkude jõuline meeleavaldus ei jäänud tagajärgedeta. Riigikogu valis omal koosolekul 22. nov. 12 liikmelise komisjoni Põhiseaduse muutmise seaduse eelnõu välja töötamiseks ja andis talle 25. nov. vastavad volitused. Komisjonist võtavad osa Rahvusliku Keskerakonna Riigikogu rühma esindajatena vann. adv. T. Kalbus, kes ühtlasi on komisjoni abijuhatajaks ja aruandjaks ning vann. adv. R. Eliaser. Komisjon on juba oma tööd alustanud, arvestades Riigikogule esitatud petitsiooniga. Seega on mõlemad paralleelsed rahvuslikud (Rahvuslaste Klubide ja Rahvusliku Keskerakonna) petitsioonid

täitnud oma ülesande. Komisjonitööde edaspidisest käigust informeerime ligemalt järgmises RKT numbris.

Nelja isiku poolt rahvaalgatuse korras esitatud („vabadussõjalaste“) eelnõule ei saanud Riigikogu Juhatus anda viibimata käiku, kuna kavas pääliskaudselgi vaatlemisel võis näha vigu ja konarusi. Tõepoolest näitas Kohtu-siseministeeriumi kodifikatsiooni osakond, et kavas tervelt kolmteistkümmend viga ja pääliskaudsust! Seega oleks Riigikogu Juhatusel olnud võimalik vigast kava lihtsalt esitajatele tagasi anda ja rahvaalgatus lõpetada, nagu seda omal jal tehti n.-n. Maakeri seaduseelnõuga, mis tahtis kaotada maavalitsused üheainsa lõpulemõtlematu paragrahviga. Siiski Riigikogu Juhatus leidis nähtavasti, et nelja isiku Põhiseaduse muutmise eelnõu on vigane enam sisu kui vormi poolest, ja seega tema üle kohtumõistmine peaks jääma rahva enda otsustada. Nii otsustas Riigikogu Juhatus rahvaalgatuse korras anda käik esitatud eelnõule: eelnõu kuulutatakse välja Riigi Teatajas 500 allkirja ning 500-kroonise kautsjoni esitamisel, asutakse 25.000 allkirja kogumisele, mille kokkutulek kahe kuu jooksul on vajalik rahvahääletuse korraldamiseks.

Igatahes ei ole arvata, et „4 isiku“ algatus saaks minna rahvahääletusele enne suvet või sügist. Kui Riigikogus, Põhiseaduse muutmise eelnõu koostamisel, teised rühmitused näitavad küsimuse vastu sama suurt huvi, vastutulelikkust ja kainust, kui Rahvuslik Keskerakond, — siis on küll arvata, et Riigikogu poolt väljatöötatud põhjalik ja laiadele hulkadele vastuvõetav uus Põhiseadus võib tulla rahvahääletusele tunduvalt enne vigast ja ebademokraatlikku era-esitist.

Vabadussõjalaste kava.

Olgu siin lühidalt esitatud selle kava põhijooned, mis leidnud meie

avalikkuse poolt hävitava arvustuse.

President, nimetatud Riigivanemaks, on täielik isevalitseja. Ta võib oma dekreetidega muuta isegi riigi sissetulekute ja väljaminekute eelarvet, seega olles täiesti rippumatu Riigikogust. Dekreedid ei vaja isegi Riigikogu kinnitust, otsustavaid samme (Riigikogu laialisaatmine jne.) võib Riigivanem astuda täitsa oma äranägemist mööda, ilma peaministri, resp. ressoorministri kaas-allkirjata. Seega tähendaks „vabadussõjalaste president“ mitte „võimuküllast valitsust“, vaid isikliikku valitsemist.

Riigikogu selle võimaldamiseks on tehtud võimalikult mannetuks. Tema liikmete arv on vähendatud 50-le. Teda ei saa juhatus kokku kutsuda erakorraliseks istungjärguks, küll aga saab Riigivanem igal ajal lõpetada tema ainsa korralise istungjärgu. Kui President saadab Riigikogu lõplikult laiali, siis ei lähe tülküsimus rahva ette mitte kohe, vaid uued valimised võivad toimuda kuni 6 kuu pärast. Riigikogu teeb veelgi jõuetumaks see, et Riigivanem oma dekreediga võib muuta isegi Riigikogu kodukorda. Kokkuvõttes võib küll öelda, et see kava rahvaesindusele ei anna võimalust ei iseiseisvaks seadusandlikuks tööks, ega võimalda rahuldavat kontrolli isegi valitsuse tegevuse seaduslikkuse üle. Kõik võim on koondatud üksikisiku kätte, kellel isegi pole järelevalvet, sest näilik võimalus Riigivanemat võtta kohutulekule vastutusele ei ole samuti paika pidav ligemal vaatlemisel — Riigivanemal on võimalik isikliiku dekreediga muuta ka oma kohta käivat kohtukorda.

Rahvusliku Keskerakonna kava.

Kuna eeltoodud kava ajab segamini riigi võimude vahekorrad ja ühekiilgselt võimaldab ainsa isiku meelevalda, on Rahvusliku Keskerakonna kava eesmärgiks ots-

tarbekohaselt korraldada ja tasakaalustada võimude vahekordi.

President, nimetatud Riigivanemaks, on varustatud küll kõigi konstitutsioonilise valitseja võimuga, aga kindlalt demokraatliku põhimõtte piires. Ta on rahva poolt otseselt valitav, kusjuures otstarbekohasuse tõttu lõpuhääletuse lähem kord jääb eriseaduse pärast eriseaduse määrata. Riigivanemal on õigus Riigikogu laiali saata ja ka avar dekreedioigus. Kui aga dekreediga muudetakse seadusi, ehk antakse uusi seadusi, siis esitatakse dekreet Riigikogule. Riigivanemal on ka õigus seaduste väljakuulutamiste seismapanemiseks (suspensiiivne veto) ja muudatuste nõudmiseks, eriti nende seaduste suhtes, mis ei kuulu rahvahääletusele Põhiseaduse § 34 alusel.

Riigivanema võim on Rahvusliku Keskerakonna kava järgi tugevam kui Prantsuse ja Soome presidentide, ehk Skandinaavia riikide, Inglise ja Belgia kuningate võim. Siit edasi minnes tuleks diiktatuur...

Riigikogu. Ainuuksi seadusandlik võim ja kontroll valitsemise seaduslikkuse üle, ilma et rahvaesindusel oleks õigust ehk võimulust vahele segada valitsemise alal. Parteidevalitsus võimatuks tehtud: parlamendi laialisaatmisega läheb põhiküsimuste ja konfliktide otsustamine uutel, otseselt toimuvatel, valimistel rahva enese kätte.

Riigikogu liikmete arv jääb küll endiseks, kuid kulud vähenevad, sest Riigikogu liikmetele maksetakse tasu ainuuksi istungjärkude kestusel, aastas kokku mitte üle 6 kuu. Riigikogu liikmete kvaliteedi tõstmiseks nõuab R. Keskerakond isikute valimist. Seega oleks alal hoitud Riigikogu töö võime, väikese liikmete arvu välise mõjutamise võimalused, aga kokkuhoides kulusid.

Tallinna vana vaekoda, mille teisel korral asub Rahvusliku Keskerakonna Keskbüroo. Uks märgitud X.

Riigi majandusnõukogu ja kultuurnõukogu. Riigi majandus- ja kultuuripoliitika pidevuse ja stabiilsuse kindlustamiseks luuakse § 65-ga nõuandvad keskasutused, mille alla koonduvad vastavad kutse-kojad (põllutöökoda, kaubandus-tööstuskoda, töövõtjate kojad jne.) ehk vastavad hariduse ja muud organisatsioonid (kirikud, ülikool, suuremad liidud jne.). Seega avatakse tee rahulikule arenemisele uude korporatsioonide mõtte riiklikul rakendamisel, ühtlasi ärahoides seega võimuküllase Riigivanema isikliku valitsemise juhuslikkude avalduste hädaoht. Seltskondlikule algatusele antakse vaba eneseavaldus ja väljapääsu võimalus.

Lisaettepanekud kiriku ringkondadest.

Põhiseaduse uuendamise päevakorrale kerkimisel on meie kristlikud ringkonnad ja kiriku juhid kasutanud võimalust, esitada ka

omalt poolt parandusettepanekuid Põhiseaduse uude kavva. Need sammud on õigustatud eriti selle tõttu, et pärast 1920. a. Põhiseaduse loomist meie rahvas tahtavaldusega on näidanud oma pooldamist usuõpetusele ning seega ka usule ja kirikule üldse (rahvahääletus a. 1923).

Üks ettepanek on tulnud rkl.-te J. Lattiku, L. Raudkepi ja A. Sternfeldi poolt, ning soovib Riigivanema vandeteksti võtta üles usulise töötuse võimalus. Riigikogu Põhiseaduse komisjon ongi sellele soovile vastu tulnud.

Teine ja kaugemaleulatavam ettepanek on tulnud piiskop J. Kukelt ja metropoliit Aleksanderilt Põhiseaduse § 11 muutmiseks nii, et 1) kaoks kinnitus, et keegi ei ole kohustatud seoseks usutunnistuse ühinguga ja et 2) lause „Riigiusku Eestis ei ole“ asendataks lausega „Riigi ja kiriku vahekord korraldatakse eriseadustega avalik õiguslikul alusel.“

KAS ERAKOND ON PAHE?

● **Rahvuslik erakond kihierakondluse vastu.**

Viimasel ajal on saanud rahvalikuks erakondi süüdistada ja halvaks panna. Võiste püüavad seda teha mõned kõmuahned ajakirjanikud ja igasuguste „liikumiste“ tegelased — „erapooletus“ on moodi läinud...

Kui see „erapooletus“ oleks tõepoolest ainult kaine ja asjalik arvustus, kui tema püüaks esile tuua ja kohut mõista tõelikkude vigade üle, siis ei saaks selle vastu midagi öelda, vaid iga kodanik peaks õiglustundega ühinema. Paraku on see erapooletuse-mood omandanud ainult ebaasjalikult kõike mahategeva kuju, mida ei saa tõsiselt võtta seda enam, et tema tõukejõud küllalt arusaadavad. Selleks „erapooletuse“ tagakihutajaks on küll ebaäärane rahulolematuus praeguse raske ühiskondliku olukorraga, millest mõned isikud ja isegi „liikumised“ püüavad saada tuult oma purjedesse. Seks aina õhutatakse takka hurjutamistuhinat ja püütakse tervet maailma (peale oma „mina“) teha ühetasaselt mustaks.

Niisugusele üldist usaldust õonestavale kihutusele peab kõige karmimalt vastu astuma. Peab jälle hulkadele meele tuletama, et kui kõneldakse „korruptsioonist“ ja kelmusest, siis siin ometi ei saa üldistada, vaid peab üksikute isikute, õiglaste ja ülekohtuste vahel vahet tegema!

Samuti ei saa ka erakondi kui niisuguseid hukka mõista. Hoopis vastupidi: rahvavalitsuslik kord ise nõuab kodanikkude koondumist nende tööspidamiste ja aadebe kohaselt, et ühendustena, just erakondadena oma tahet riigi juhtimisel maksma panna. Ei saa jätta rahvaesindajaks valitud üksikisiku muutuva heaksarvamise hooleks riigielu juhtimise; pealegi ei saaks see killustatuna üldse mõjule pääseda. On tarvis kindla suuna ja kavaga erakondi, millele antud rahva usalduse korral võimatus oma poliitika teostamiseks.

Meie erakondade õnn või kurbmäng (sedamööda, kuidas neid hinnata) on see, et meil veel kumagi üksik erakond ei ole olnud küllalt tugev, et teisi arvestamata valitsemisel oma päris tahet teostada. Riigikogu kindla enamuse puudumine on sundinud tihti hoopis vastakuid voole ühiselt rakendama valitsusvankri ette. Selletõttu on nii erakondade eneste kui ka rahvahulkade poliitiline kasvatus jäänud puudulikuks: üheltpoolt rahvas ei ole saanud küllalt teraval viisil selgust üksikute erakondade vahel, teiselt poolt erakonnad ei anna endale küllalt aru oma programmi ja tegevuse suhtes, ning segavad meelsasti sääraseidki lubadusi oma tegevuskavva, mida nad iseseisvalt valitsedes ei julgeks

teostada. Lõpeks on see selgete suurusvahetekordade (kindla enamuse) puudumine tekitanud terves meie poliitilises elus videviku-meeleolu, mille mõjul erakondadele kuulutatatakse õhtut.

Nagu öeldud, on erakondade kadumine parlamentaarse korra juures mõtlematu. Kui aga ei taheta kogu meie riiklusele selles hämaras süüdistamispalangus liiga teha, siis on tarvis valgustada videvikku, ja vahet teha erakonna ja erakonna vahel.

Ligemal vaatlusel jagunevad meie erakonnad kahte liiki: üheltpoolt Rahvuslik Keskerakond kui ainukene eesti rahvuslik-politiline partei, teisel pool igasugused suured ja väikesed kutse-, kihi- ja killurühmad. 77% meie rahvaesindusest omavad need rühmitused, kellel ei ole hoolt rahvuse terviku eest, vaid kes ainult püüavad teistelt kaaskodanikelt võtta, et endale saada...

Miks süüdistatakse meil erakonda kui niisugust üldiselt, kui on selge, et süüdi on poliitiliselt kasvatamata valija enda poolt loodud olukord. Kas keegi teadlikult julgeks ¼ rahvamajesteedist usaldada kätte, mis rahvast kui tervikut ei püüagi arvestada, mis oma kildkonda rahuldab isegi selle terviku kulul? Statistika näitab, et säärast kihi- ja kildkonnaerakondade ülevõimu ei ole kuski mujal. Kihierakondade esindusprotsent parlamendis ei ületa küll kuski 50%, ja mis peaasi — nende mõju halva b rida tugevaid üldpoliitilisi, üldrahvuslikke parteisid. Meil peab Rahvuslik Keskerakond üksik kolm korda suurema ülevõimu vastu mõjule viima üldrahvuslikke seisukohti.

Siinkohal ei taha puudutada olukordi, nagu nad olid enne rahvusliku rinde konsolideerumist, vaid ainult käsitada kuivõrd ühinenud Rahvuslik Keskerakond on suutnud täita oma ülesandeid. Kaks suuremat sündmust näitab see lühike ajalugu: osavõtt K. Einbundi koalitsioonikabinetist ja K. Pätsu töökabineti loomine.

K. Einbundi valitsuses ilmnenu kogude-koondu üllalpidu on tüüpiline kihierakondlusele. Riigivanema K. Einbundi ja majandusministri J. Zimmermanni püüded sihilikult riigi olukorda kirjeldada võimalikult mustades värvides on tabavaks näiteks, kuivõrd üldhuvid maha jäetakse oma kildkonna poolehoiu saavutamiseks. Aga tee sellelegi poolehoiule on ainult demagoogiline sõnakõlksutamine, sest teostamise võimatus on ette selge. Kuna oma ringkonnale lubatakse neid ilusakõlalisi soodustusi, ühtlasi ähvardatakse teised ringkonnad hävitada (meeleavalduslik palgakärpimine ebaõiglasel määral,

tagantjargi võetav valuutamaks milj. kr. ulatuses jne.). Kui tagantkihitajad mõistmatuses tahavad tervet meie majanduselu põhjalikult vapustada (krooni kukutamise), siis ka vastu Riigikogu kindlat keeldu püüa kihihuviline valitsus demagoogia-ahnuses samasugustele tulemustele kõrvalisi teid mööda (30% valuutamaks majandusministri heaksarvamise järgi muudetavalt). Et säärane ühiskonnale hädakohtlik kihierakondlus oma sihile ei jõudnud, see on küll aimuüksi Rahvusliku Keskerakonna kaine, tervikuhuvilise ja paendumatu politika teene, mis lõpetas K. Einbundi valitsuse.

Selle õiglase paindumatuse tagajärjel tekkinud raske kriisi, mida mõned ringkonnad tahtsid venitada uueni aastani, lahendas jälle Rahvusliku Keskerakonna poolt tõstetud (töökabineti) mõte. Küll ei saanud seda tostada liiga väikese arvu esindajatega Rahvuslik Keskerakond ise, vaid tema poolt loodud alustele pidi suurima erakonna isik tulema valitsuse juhiks. Et aga selle oma erakonna liige riigikogus terves valitsuse poliitikat „Rahvusliku Keskerakonna omaks“ nimetas, näitab kuivõrd arvestatavaks saab ka arvuliselt väikene rühm kaalukate seisukohtade tõttu.

Rahvusliku Keskerakonna seisukohad eriti rahvusliku majanduspoliitika suhtes on lõpeks osutunud ainuvalikudeks, mida kinnitab ka Rahvusliku Keskerakonna majandussektiooni juhataja kutsumine riigi majandusnõunikuks. Küll on riigikogu enamuse kihierakondlik, nad ei suuda aga midagi tegelikku omas suunas ära teha, vaid ainult kõige enam halvata ja halvendada rahvusliku erakonna üldiseid vajadusi arvestatavaid positiivseid lahendusi.

Nii näeme, et määratus vähemuses olev Rahvuslik Keskerakond mitte ainult ei pidurda enamuses olevate kihihuvide üldkardetavat võimutsemist, vaid otse ise on asunud oma sihtjoonte teostamisele, kusjuures paraku kihihuvierakonnad alatasa rikuvad ja takistavad tema õiglasi lahendusi. Siin on vähemus oma sisulise ülekaalu tõttu saanud mõjuvõimuks.

Kuivõrd ülekohtune on „erakondade vastu“ kõneldes rääkida Rahvusliku Keskerakonna vastu, — see peaks küll varsti laiadelgi hulkadele selgeks saama. Küll tuleb piitsutada senisest teravamaltki kihierakondlikku saamaahnust, riigijagamise püüet ja üldkahjulikkust. Rahvuslik Keskerakond ja kihierakond, — need on aga kaks vastasleeri, kaks vastakut maailmavaadet, vastujõud, nagu loov vaim ja killustav omakasus. Et siin esimest ei puuduta teisele tehtavad etteheited, peaks olema selge.

Selge peaks ka olema, et „erapooletus“ nende kahe leeri vahel üldse ei ole õigustatud. Üldistav hädaldamine ei paranda olukorda, vaid kõik, kes tunnevad kihierakondade hädakohtu tervele riigile ja rahvale, kõik need, kes selle ärahoidmiseks tahavad tegutseda, — kõik need ei saa mööda ühinema st Rahvusliku Keskerakonnaga, et ühise, suure organisatsioonina muuta ka rahvaesinduses jõudude vahekorda nii, et tulevikus Rahvuslik Keskerakond ise saaks selgejooneliselt teostada oma üldsusehuvilisi ja rahvuslikke kavu.

See ongi lähtekoht meie erakondliku organisatsiooni arendamisele, mis peab endaga kõiki kaasa tõmbama, kes tegelikult tahavad parandada ja lahendada riigielu.

Ilmar Tõnisson.

RK Keskkomitee ja Keskbüroo tegevusest.

RK Keskkomitee esimees on Jaan Tõnisson, abiesimehed: Ado Anderson ja Leopold Raudkepp, sekretär: August Tammann, laekur: Rudolf Moormann ja dr. Jaan Masing, liikmed August Kerem, Mihkel Juhkam ja Tõnis Kalbus. Erakonna Keskbüroo juhatajaks on peasekretär Ilmar Tõnisson. Keskbüroo asub detsembril keskpäigast saadik Tallinna Vana Vaekojas teisel korral, Raekojaplats 9, telefon 460-68, postkast 238.

Keskkomitee astub tähtsamate küsimuste arutamiseks kokku laiendatud koosseisus, kus igast maakonnamiteest üks kuni kolm esindajat. Laiendatud Keskkomiteest on osa võtnud komiteed järgm. esindajate kaudu:

Tallinna — A. Uesson, Ed. Tõnisson ja R. Eliaser, Harjumaa — Ev. Vender, Virumaa — E. Rosenberg ja A. Bachman, Tartumaa — K. Luik, O. Mänd, E. Metsik, Pärnumaa — A. Jürvetson, J. Soontak, Järvamaa — J. Sõnajalg, Valgamaa — A. Kokkult, Petserimaa — N. Grünthal, Võrumaa — P. Korrol, Läänemaa — dr. H. Alver, Saaremaa — J. Treufeldt. Laiend. Keskkomitee koosolekuid on peetud 1932. a. sügisel kaks: 10. oktoobril RK Valitsusest osavõtu programmi otsustamiseks ja 15. novembril RK Põhiseaduse muutmise kavastuvõtmiseks. 9. jaanuaril 1933. a. tuli laiendatud Keskkomitee jälle kokku.

Keskkomitee lihtkoosseisus koosole-

kuid peetakse tarvidust mööda 4—6 kuus, seisukohti võttes poliitiliste päevaküsimuste suhtes ja organiseerimistöele andes juhiseid. Eriliselt on arendatud viimasel ajal erihuvide organiseerimist erakonna raamides.

Keskkomitee omal koosolekul 3. novembril 1932. a. otsustas oma juures ellu kutsuda neli Keskkomitee, mille ülesandeks olla Keskkomiteele oma erialasse puutuvaid küsimusi ettevalmistavateks organiteks ja ühtlasi keskusteks RK. erialalistele ja erihuvilistele koondistele üle maa, algatades nende loomist, andes neile tegevusjuhiseid ning esindates nende seisukohti Keskkomitees. (Keskkomitee juhatajad on Keskkomitee liikmeteks.) Need neli

Keskseksiooni on järgmised: Aktsiooni Sektsioon, Kultuurpoliitiline Sektsioon, Majanduspoliitiline Sektsioon, Naisseksioon.

Aktsiooni Sektsioon hoolitseb eriti erakondliku selgitustöö sisulise süvendamise eest ja organiseerib ühtlasi erakondlikke aktiivkoondisi; ühtlasi on AS kõigi RK noort koondiste keskjuhatuseks. AS juhataja on Hugo Kukke, liikmed: Ilmar Tõnisson, adv. Arnold Susi ja Voldemar Leevald.

Kultuurpoliitiline Sektsioon arendab erakonna seisukohti ja kavu kultuurküsimumustes, kusjuures tema kompetentsi kuuluvad eriti usu- ja hariduselu ning rahvusluse küsimused.

Ühtlasi arendab KS erakondlikku organiseerimistööd temale alluvates huvitükstustes. KS juhataja on dr. Alfred Mõttus, liikmed dir. J. Vestholm, praost A. Kapp, peatoim. Ed. Laaman ja dir. A. Kompus.

Majanduspoliitiline Sektsioon valmistab Keskkomiteele majandus- ja sotsiaalpoliitilisi kavu ning arendab eriti erikutsete ja sotsiaalkihituste organiseerimist erakonna raamides. MS juhatajaks on dir. Leo Sepp, liikmed dir. K. Kornel ja dir. P. Öpik.

Naisseksioon hoolitseb selle eest, et erakonnatöös silmas peetaks ka naiste huve ja organiseerib naisi erakonna juures. NS juhataja on rkl. Ma-

rie Reisiik, liikmed J. Päts, rkl. J. Steinman, V. Treilman, H. Pöld, A. Grünberg, E. Kask, dr. E. Lasberg.

Kohalikkude sktsioonide loomiseks on Keskbüroo poolt välja töötatud ja Keskkomitee poolt kinnitatud sektsioonide üldalused ja normaal-kodukorrad.

Keskbüroo jooksva tegevuse kõrval peasekretär Ilmar Tõnisson on külastanud rida komiteesid organiseerimisküsimuse kohapeal arutamiseks ja ühtlasi koosolekute korraldamiseks. Peasekretär on külastanud sel otstarbel Harjumaad, Läänemaad, Tartumaad, Petserimaad, Võrumaad, Valgamaad ja Viljandimaad. Ringreis jätkub jaanuaris.

Iga mõtteosaline erakonna liikmeks!

Igas vallas olgu osakond!

Rahvusliku Keskerakonna organiseerimistöö ülevaatest viimaste kuude jooksul võib näha jõulist arengut ja suurt tõusu. Siiski ei ole veel kaugelgi töö lõpetatud, vaid enam veel on teha. Tuleb luua igale poole erakonna rakukesi ja koondisi, igal pool ellu kutsuda rahvusliku erakonna osakond.

„Mistarvis?“ küsib mõni ustavgi poolehoidja. „Meie mõtteosalisi on ju niigi suurel arvul. Kui mina olen ikka olnud rahvuslik mees ja olen ikka sedamööda hääletanud — misjaoks on minul tarvis hakata jandama igasuguste osakondade ja organisatsioonidega? See oleks ilmaasjata aja- ja jõukulu...“

See saatuslik eksitus! Ühiskondlikkudes ja riiklikkudes asjades ei saa üksiku isiku hää tahe ja õige äratundmine pääseda teisiti mõjule, kui ühenduse kaudu. „Ainult ühenduses on jõud!“ — see maksab just eriti politika kohta.

Üksikud mõtteosalised, olgu nad kui ustavad tahes, ei suuda edasi aidata õiget ja rahvuslikku poliitikat. Ühenduses aga võivad nad korda saata suuri asju, muuta ja parandada, luua ja üles ehitada. Seepärast peame ühendama kõik mõtteosalised üheks suureks koguks, Rahvusliku Keskerakonna ühiseks väeks, millele alatasa tuleb juurde võita uusi rahvuslikke kaasvõitlejaid.

Kuidas ühineda? Et ühineda Rahvusliku Keskerakonnaga, tuleb astuda tema kohaliku osakonna liikmeks.

Kui Teie aga ei tea, kas kohapeal töötab RK osakonda, siis pöörduge järelepärimisega RK ma-

konna büroo poole, mille aadressid äratoodud organiseerimistöö ülevaate juures.

Kui Teil koha peal aga ei tööta RK osakonda, siis looge ta ise! Seks teatage kavatsusest RK maakonna komiteele, kes Teile häämeel saadab kohapeale sekretäri või usaldusmehe vajalikkude materjalidega (trükitud osakonna asutamise, liikmete jne. plangid). Samaks ajaks kutsuge kokku oma mõtteosalised kohapeal. Ühiselt arutate koos komitee esindajaga läbi osakonna asutamisega seotud küsimused ja panete temale aluse.

Mis on osakonna tööväli? Iga Osakond on rakukeneme meie rahvusliku erakonna kehas. — temal on kohuseks kaasa elada ja töötada tervikuga, nagu ka tervik laseb teda osa saada oma elamustest.

Igal osakonnal on õiguseks ja kohustuseks avaldada seisukohta poliitiliste sündmuste kohta. Seks saadab ta oma seisukoha maakonna komiteele, kes tarbekorral selle seisukoha saadab edasi Keskkomiteele lõplikuks otsustamiseks ja vajalikkude sammuge astumiseks. Seisukohta võib võtta osakond nii üldpoliitiliste küsimuste suhtes, aga ka kohalikkude olude kohta; ta võib esitada ja toetada palveid, proteste ja ettepanekuid. Kõikide õigustatud aktsioonide teostumine on võimalik ja kergendatud niisuguse erakonna-organisatsiooni läbi. Üksi see selgitab, milline suur tähtsus on osakondadel.

Osakonna poolt esitatav seisukoht peab olema vastu võetud kas osakonna üldkoosolekul, või vähemalt osakonna juhatuse (komitee) koosole-

kul. Kui seisukoht puudutab küsimust, mida võib lahendada ainult Keskkomitee või Keskbüroo, võib kirja saata ka otse Keskkomiteele Tallinnas.

Kavade ja ettepanekute kaalumine ja nende suhtes seisukoha võtmine on üheks ja tähtsaks osakonna ülesandeks. Seks tuleb korraldada koosolekuid ja ringküsimusi, tuleb korjata andmeid ja põhjendada seisukohta. See kõik eeldab aga, et osakonnal oleks häa korraldus, hästi töötav organisatsioon.

Kuidas kujundada osakonda? Osakonnal on oma kindel tegevuspiirkond, mis ei tohi olla liiga väikene (võiks kujuneda väga kitsahuviliseks), aga ka mitte liiga suur (liikmed liiga laiali). Loomulikuks osakonna-piirkonnaks on vald ja alev. Kui ühes vallas tekib kohalikkude olude tõttu (liiga suur maa-ala) mitu osakonda, siis ei tohi nad igatahes mitte üksteisega kuidagi võistelda, vaid jagavad maa-ala omavahel. Ühiste ülesannete täitmisel (vallavalimised jne.) töötavad nad käsikäes.

Osakonna otsustavaks võimuks on osakonna liikmete üldkoosolek, kes valib omale pidevat tööd

juhtima komitee (juhatuse). Komitee peab olema vähemalt kolme liikmeline; kui ta on aga üle 9 liikme suur, tuleks talle valida kitsam (asjaajaja) juhatus.

Komitee eestvõttel tuleb korraldada vähemalt kord kuus koosolek või koosviibimine (või ka pidu). Kui soovitakse kõnelejat väljastpoolt, siis pöördub komitee vastava sooviga maakonnabüroo poole. Osakondadesse tulevad heameelel kõnelema nii RK Keskkomitee kui ka Riigikogu liikmed, kui soovist ainult mõni nädal varem teatatud.

Sektsioonid. Kui osakonna liikmeskonnal mitmesugused erinevad huvid, on otstarbekohane samahuvilisi isikuid rühmitada omavahel. Eriti tuleks kutsuda ellu sektsioonid naistele ja noortele, kuna ainult nõnda võib neid suuremal hulgal erakonnaga kaasa tõmmata.

Rahvusliku erakonna organisatsioon peab kujunema ühendavaks liiduks kõikidele meie rahvuse ülesehitavatele jõududele, et ühise tahteavalduse läbi mõjuvõimsalt otsustada meie ühiskondliku elu küsimused.

RK TEATEID.

TALLINN.

RK Tallinna Osakonna komitee esimees on August Kerem, abiesimehed Anton Uesson ja dr. Hans Leesment, sekretär ja laekur Rudolf Moormann, liikmed Ado Anderkopp, Julius Anton, Johannes Jaanis, dr. Harry Rütman ja L. Raudkepp. Naissektsiooni esindajana võtab komiteest osa rkl. Marie Reisik ja Noorte Sektsiooni esindajana Jakob Tintse. Tallinna Osakonna büroo kohuseid täidab erakonna Keskbüroo (Raekojaplats 9).

Tallinna Osakonnal on praegu 430 liiget. Tema juures töötab neli sektsiooni: naistele, noortele, majandustegelastele ja haridustegelastele.

Esimesena algas tegevust RK T. O. Noorte Koondis, kelle ajutisse juhatusse kuuluvad H. Kasemets (esimees), P. Ernesaks, J. Tintse, E. Veier, A. Alberg, E. Torf ja A. Sagim. Sektsiooni lõplik kokukord on valmimisel, misjärgi valitakse ka alaline juhatuse. RK Noorte koondise eelkäijad on E. Rahvaerakonna N. K. ja rühmkond rahvuslikke noori, esimese tegevusest olgu nimetatud eriti läinud suvel Pirital väga õnnestunult läbiviidud suvekodu, teine rühm korral-

das kordaläinud rahvuslikkude noorte suvilaagri Kakumäel. RK Noorte Koondis, olles alles organiseerimisjärgus, omab siiski umbes sada liiget 18 kuni 30 aasta vanuses. Noorte Koondise tegelik korraldusel toimus Tallinna Osakonna meeleoluline jõulupuu 15. detsembril.

RK. T. O. Naiste Sektsioon sai vormiliselt asutatud alles 2. detsembril, kusjuures tema juhatusse valiti: pr. V. Treilman (esinaine), pr. A. Grünberg (abiesinaine), pr. E. Valtman (sekretär), pr. J. Martens (laekur) ja prl. E. Veier, pr. dr. E. Lasberg ja prl. E. Kask. Sektsiooni kodukorra välja töötamiseks valitud komisjon on jõudmas tööga lõpukorrale.

RK. T. O. Majandustegelaste Sektsiooni asutamiseks peeti algatamiskoosolek 29. detsembril. Esialgsesse komiteesse valiti härrad: M. Pung, J. Puhk, Fr. Uibopuu, O. Treilman, A. Tõnisson, Ed. Tõnisson, V. Kesker, A. Schipai, G. Tofer, J. Janson, J. Loo-rents, E. Sulg, A. Miller, K. Vellner, J. Lepik.

RK A. O. Kultuurtegelaste Sektsiooni algatamiskoosolek kuuluvad dr. H. Rütman, dr. A. Mõttus,

õp. R. Uhke, A. Scheme, adv. A. Susi, dir. A. Veidermann ja dir. J. Vestholm.

RK Tallinna Osakond on sügispoolaastal korraldatud rida omavahelisi kõneõhtuid, millest 150—250 isikut tavaliselt on osa võtnud. Nendest koosolekuteist oli kaks esimest korraldatud Estonia teatrimaja sinises saalis. 13. oktoobril refereerisid seal teemil „Rahvusliku Keskerakonna poliitilised ülesanded“ Jaan Tõnisson ja Ado Anderkopp. 27. oktoobril Leo Sepp ja Hugo Kukke „Majanduspoliitilistest päevaküsimustest“. Järgmised kõnekoosolekud korraldab Osakond Seltskondlikus Majas, Aia tänav 12). 10. nov. kõnelesid Ado Anderkopp j. t. teemil „Rahvuslik Keskerakond uues Vabariigi Valitsuses“. Koosolek 21. nov. oli pühendatud „Põhiseaduse muutmise akt-sioonile“; kõnelesid Jaan Tõnisson, Ado Anderkopp ja Hugo Kukke. 7. detsembril käsitas M. Pung „Valitsuse volituseadust majanduspoliitiliselt vaateko-halt“. Seeria lõpu moodustas 15. detsembril peetud erakonna Klubiõhtu jõulupuuga, kus esines õp. Jaan Lattik j. t., ja millest osa võttis ligi 200 isikut.

RK Tallinna Osakond jätkab uuel aastal oma koosolekutesarja nelja-

päeviti Seltskondliku Maja ruumides. 19. jaanuaril peetav vaidlusõhtu on pühendatud „Kodaniku päevamuredele“, 2. veebruaril käsitatakse kultuuripoliitilise koosolekul küsimust „Kool ja poliitika“. 16. veebruaril toimub üldpoliitiline koosolek teemil „Fascism ja korporatiivne riik“, 2. märtsil majanduspoliitilisel koosolekul probleemi käsitamiseks „Kas vabamajandus või ühiskondline kontroll?“. 16. märtsil peetava koosoleku teemiks on „Kirik ja riik“ ja 30. märtsil toimuv on pühendatud „Omalvatsusküsimustele“.

Peale nende Osakonna üldkoosolekute toimuvad järjekindlalt sektsioonide kitsamad koosolekud ja peetakse jaanuari lõpus avalik kontsert-miiting.

HARJUMAA.

RK Harjumaa komitee esimees on adv. Tõnis Kalbus, abiesimees õp. L. Raudkepp, sekretär J. Reintam, laekur Ed. Vender. Maakonna sekretäriks on Juhan Illison, aadress Raekojaplats 9, Tallinnas.

Maakonnas on loodud üle viieteistkümne erakonna organisatsiooni, nii Nõmme linnas (juh. H. Tuksam, K. Reinman ja L. Mühlbach), Keila a., Rapla a., Baltiski l., Hageris, Viimsis, Jõealme-Jägalas. Kodasoo-Kaberneemes, Kõnnu-Loksal, Sakus, Alavere-Voosel, Kosel, Trigis. Naissektsioon tegutseb Nõmmel ja Noorte sektsioon Nõmmel ja Jägalas.

Avalikke kõnekoosolekuid on peetud hilissügisel ja talvel seni üle 20. Kõnelejatena esinesid Jaan Tõnisson, Ado Anderkopp, Tõnis Kalbus, Leopold Raudkepp, Rein Eliaser, Ilmar Tõnisson ja Juhan Illison. Koosolekutest on keskmiselt 40—60 inimest osa võtnud, üksikutest koosolekutest aga üle 300.

Uuel aastal korraldab RK Harjumaa komitee rida erakonna päevi kihelkonna ulatuses: 22. jaanuaril Raplas, 29. jaan. Kosel, 5. veebr. Nissis ja Ristis, Maakonna konverentsi kavatsetakse pidada 19. veebruaril Tallinnas.

LÄÄNEMAA.

RK Läänemaa komitee esimees on dr. H. Alver, liikmed A. Heide, J. Rull, M. Riiman, A. Korris, J. Mutt, G. Möll, J. Karel j. t. Maakonna sekretäriks on Arnold Leesman, aadress Jaama 18, Haapsalu.

Maakondlikku organiseerimist on takistanud arusaamatused ja tülid Haapsalu osakonna loomisel. Siiski on asutatud maal mõningaid osakondi (Kärdlas j. m.). RK peasekretär Ilmar Tõnisson on käinud Märjamaal kõnelemas.

Haapsalu osakonnal, mis lõplikult moodustati 6. novembril, on praegu üle 100 liikme. Esimees on Th. Kaal, sek-

retär M. Riiman, laekur J. Ruu. Haapsalu ja Läänemaa komiteede koosolekust on osa võtnud käinud rkl. T. Kalbus ja Haapsalu osakonna peakoosolekul 4. dets. esines referaadiga rkl. dr. J. Masing.

SAAREMAA.

RK Saaremaa komitee esimees on A. Lepik, abiesimehed adv. J. Treufeldt ja H. Mähle, sekretär B. Mürson, abi P. Lauri, laekur J. Keskküla. RK Saaremaa sekretäriks on Herman Reinheldt, aadress Mustla pl., Kuresaare.

RK organisatsioon Saaremaal on alles loomisjärgus. Seni on olnud peamiselt tööd Kuresaare osakonna korraldamisega.

PÄRNUMAA.

RK Pärnumaa komitee esimees on toimetaja Aleksander Jürvetson, abi Viktor Klassen, sekretär rkl. Jüri Soontak, abi Leo Kangur, laekur Jaan Karu. Pärnumaa sekretäriks on Juhan Enno, büroo asukoht Rütüli tn. 28, Pärnus.

Organiseerimistöö Pärnumaal on viimasel ajal eriti hoogsaks kujunenud. Osakonnad töötavad Pärnu linnas ning Rääma ja Raeküla eeslinnades, Sindi alevis, Mõisaküla alevis, Abja-Paluoja, Karksi-Pollil, Võlla vallas jne.

Pärnu osakond, mille praegu üle 120 liikme, pidas 27. nov. oma esimest peakoosolekut. Juhatus valiti: esimees linnapea O. Kask, abi ja laekur Jaak Jakobson, abi Leo Kangur, sekretär Kristjan Rumvolt, abi dr. P. Vreintal, liige Aleksander Jürvetson. Samal päeval „Endlas“ korraldatud avalikul koosolekul, kus kõnelesid M. Reisik, H. Kukke ja O. Kask, oli murruna rahvast. Pärnu osakonna juures tegutseb ka naissektsioon.

Organiseerimistööd maal edendatakse Rahvuslik Keskerakondlik kude päevade korraldamisega, millest esimene peeti Karksis 1. jaan. 1933. a. Karksi kirikus peeti sel puhul eriline jumalateenistus, kus jutlustasid õpetaja L. Raudkepp ja õpetaja B. Masing ning millest võttis osa üle 600 inimese. Seejärgi peeti Nuia tuletõrjemajas avalik koosolek, kus kõnelesid rkl. J. Soontak ja rkl. L. Raudkepp mitmele sajale inimesele. Erakondliku päevaga koos peeti kitsamaid nõupidamisi.

Sääraseid erakonnapäevi jätkab Pärnumaa komitee 6. jaan. Võllas, 8. jaan. Raekülas, 12. jaan. Sindil, 15. jaan. Vana-Karistes, 22. jaan. Voltvetis ja Kilingi-Nõmmel ning 27. jaan. Selistes. Pärnu osakond peab 19. jaan. oma klubiõhtut, kus esineb RK peasekretär Ilmar Tõnisson j. t.

VIRUMAA.

RK Virumaa komitee esimees on Ernst Rosenberg, abiesimehed Siegrid Dahlmann ja Mihkel Põiklik, sekretär Heinrich Avikson ja abi Hans Linsi. Maakonna sekretär-organisatooriks on Hans Lügenberg, aadress „Viru Elu“ toimetus, Rakveres.

Maakonnakomiteede juhtimisel on lõpule jõudmas RK organisatsioonivõrgu teostamine terves maakonnas. Osakondi on loodud üle kahekümne: Rakvere l., Narva l., Jõhvi a., Kunda a., V.-Maarja (Vao v.), Sõmeru v., Rägavere v., V.-Peetri v., Haljala v., Paasvere v., Küti v., Roela v., Võsu (Palmse v.), Mäetaguse v., Kukrusel, Toilas, Iisakus, Kalinal j. m.

Rakvere linna komitee esimees on O. Luiga, teised juh. liikmed E. Rosenberg, G. Lipp, H. Erdmann, S. Dahlmann, M. Põiklik, H. Treve. Büroo on maakonnaga ühine.

Narva linnakomitee esimees on T. Käbin, juhatuses A. Sakk, V. Sõerd, A. Pohla. Narva RK büroo sekretäriks on Voldemar Mustel, aadress „Alutaguse Teataja“ Jõhvis.

Virumaal on viimaste kuude kestel järjekindlalt korraldatud nii avalikke kui ka omavahelisi koosolekuid. Eriti elavad on olnud koosolekud Rakveres, Sõmerus, V.-Roelas j. t., kus korduvalt refereerinud rkl. M. Juhkam ja rkl. J. Jaanis ning Narvas, Jõhvil, Kukrusel j. m., kus peamiselt kõnelenud rkl. A. Bachman. Narvas on esinenud avalikkudel kõnekoosolekutel rkl. H. Kukke, rkl. J. Steinman ja Ilmar Tõnisson. Esimesest ja viimasest koosolekust võttis osa ligi 1000 inimest. Teatavat elevust erakonnaellu on toonud erakonna näalekandja „Viru Elu“, eriti Virumaa lääneosas.

Praegu sooritatav organisatsiooni loomistöö jõuab esialgselt lõpule arvata-vasti veebruaris. Seega oleks loodud erakondliku tegevuse süvenemisele vajalik eeldus.

JÄRVAMAA.

RK Järvamaa komitee esimees on J. Sõnajalg, abi õp. G. Perli, sekretär E. Tael, laekur K. Lepik, liige J. Kamm. Järvamaa sekretäriks on Jüri Linnas, aadress Roosna-Alliku p.-ag.

Erakondlik organiseerimistöö Järvamaal on teinud sügisel ja talvel silmapaistvaid edusamme. 6. nov. peeti Paides Järvamaa konverents, kus valiti ülalnimetatud esialgne komitee juhatus. Osakondi on loodud Paide, Tapa ja Türi linnades (juh. K. Lepik, M. Rõuk, Luukas), Roosna-Allikul, Esnas, Albus, Võhmutas ja Rakes loomisel Einmannis, Lehtses, Amblas jne.

Avalikkudel kõnekoosolekutel on esinenud rkl. prof. K. Konik 4. dets. ja 18. dets. Paides, Rakes j. m. ja rkl. R. Eliaser 20. nov. Türil.

VILJANDIMAA.

RK Viljandimaa komitee esimees on dr. Jaan Vares, sekretär Jaan Lepik, laekur Herman Jürgens.

Mitmesugustel põhjustel on erakonna organiseerimistöö Viljandimaal teistest maakondadest maha jäänud. Kuna aga detsembri lõpul energiliselt tööga algust tehti, on oodata, et Sakalamaa juba ligemal ajal oma organisat-

sioonivõrgu välja kujundab, seda enam, et osakondi rohkesti olemas üle terve maakonna.

Pühapäeval, 8. jaan., kõneles Jaan Tõnisson Viljandis avalikul koosolekul „Koidu“ seltsimajas saalitäiele rahvale Põhiseaduse muutmisest.

TARTUMAA.

RK Tartumaa komitee esimees on linnapea Karl Luik, abid toim. O. Mänd ja prof. A. Piip, sekretär P. Kanarik, laekur Ed. Metsik, abid A. Mõru ja Jul. Lill. Maakonna ja Lõuna-Eesti sekretäriks on Bernh. Ingel, organisatoriteks Ed. Okas ja Ed. Kõrts. Büroo aadress „Postimees“, Ülikooli 21/23, Tartus, telefon 800.

Maakonna organiseerimistöoga algamine lükkus mitmesugustel põhjustel hilisülgisele. Selle peale vaatamata on organiseerimistöö teinud viimasel ajal häid edusamme: on kutsutud ellu rohkearvulistele endistele osakondadele lisaks osakonnad Mustvees, Palal, Vaimastveres, Kavildas, Pangodis, Meeri-Verevil, Raadil, Otepääl, Alatskivil, naisseksioonid Otepääl ja Tartus. Kõnekoosolekuid on korraldatud Jaan Tõnissonile, A. Keremile, Aug. Tõllasepale, M. Reisikule, Ilmar Tõnissonile j. t., kokku üle 25 koosoleku.

8. oktoobril peeti Tartus osakondade esindajate omavaheline nõupidamine, millest võttis osa 20 osakonna esimeest ja 32 osakonna esindajat, rkl. A. Kerem ja A. Tõllasepp; nõupidamisel tehti esindajatele Riigikogus ja Valitsuses rida tulusaid ettepanekuid.

Tartu linna osakond korraldas rea omavahelisi koosolekuid. Osakonna

juures töötas 3 seksiooni. Noorte seksiooni esimees on P. Kanarik, juh. liikmed Reisner, Kriisa, Saral j. t. Naisseksiooni esinaine on pr. A. Kuperjanov, juh. liikmed O. Ilus, L. Hütsi, A. Johanson, E. Lüüs, H. Pöld, E. Saral. Majandustegelaste seksiooni esimeheks on A. Simm.

VALGAMAA.

RK Valgamaa komitee esimees on adv. Ernst Össo, abid adv. Jaan Soo, sekretär Herm. Illisson, abi Jüri Jakobson, laekur M. Kont, abid H. Nopasson ja A. Reiman. Ühtlasi täidab see komitee ka Valga linna komitee ülesandeid. Valgamaa sekretäriks on H. Illisson, „Lõuna Eesti“ toimetus, Valgas.

Valgamaa üldisem organiseerimine ei ole veel teostatud ühtlaselt, küll on aga Valga linnas loodud osakonnal ükski üle 170 liikme. Valga osakonna koosolekutel on käinud talvekuudel kõnelema min. A. Kerem, min. M. Pung, rkl. L. Raudkepp.

Teelude tõttu on Helme kihelkond jäetud Tõrva linna komitee organiseerida. Tõrva osakonna komitee esimees on M. Reisenbuk, liikmed K. Tuvi, G. Tuults, H. Allik ja sekretäriks E. Karolin, aadress Veski 7, Tõrvas. — Tõrva osakonna esikoosolek oli 19. detsembril 1932. a., millest osa võttis umb. 50 inimest ja kus refereeris RK peasekretär Ilmar Tõnisson.

VÖRUMAA.

RK Võrumaa komitee esimees on Th. Randvere, abi Joh. Jaason, lae-

kur Aug. Mutt, abi P. Ebber, sekretär Jaan Anso, liikmed A. Peterson, P. Korrol, F. Suit, J. Koemets, G. Suursaar. Võrumaa sekretäriks on B. Järlik, aadress „Võru Teataja“ Võrus.

Võru osakonnal on liikmeid üle 150, peale selle töötab naisseksioon üle 50 liikmelisena. 27. nov. asutati ka noorte seksioon, mille esimeheks Paul Rattus ja juh. liikmeteks R. Neuman, R. Käo, R. Ilus ja A. Anderson ning millel juba üle 50 liikme. Majandustegelaste ja haridustegelaste seksioonid on loomisel. — Võru osakonna koosolekul on kõnelenud 4. det. rkl. A. Kerem ja noorte osakonnas RK peasekretär Ilmar Tõnisson 27. nov. ja 18. det.

Võru maakonnas on erakonnal umbes 200 usaldusmeest. Osakondade loomist teostatakse energiliselt, millist tööd eriti kergendab erakonna häälekanaja „Võru Teataja“ suur populaarsus eriti maal.

PETSERIMAA.

RK Petserimaa komitee esimees on Nikolai Grünthal, abi Peeter Mägi, sekretär Joh. Eber, laekur Ernst Nassar, abi K. Koemets. Petserimaa sekretäriks on Elmar Simm, aadress: Tiigi 17, Petseris.

Petserimaa komitee on arendanud õige hoogsat tegevust. On korraldatud rida omavahelisi kõneõhtuid ja kaks avalikku koosolekut kino „Palladiumis“; ühel refereeris rkl. Joh. Jaanis, teisel RK peasekretär Ilmar Tõnisson.

Maakonna organiseerimine pole veel lõpule viidud. Osakonnad luuakse Pankjavitsas, Kiiovas, Vilos, Uue-Irboskas, Värskas ja Lauras.

Rahvusliku Keskerakonna Teataja

ilmub 12 numbrit aastas, vähemalt 1 poogna suuruses. Sisaldab poliitilisi artikleid ja informatsiooni sõnas ja pildis erakonna tegevusest.

RKT üksiknumber maksab 10 senti, tellides pooleks aastaks (6 numbrit) 50 senti. Kuulutuse lehekülj 35 krooni.

Toimetus ja talitus asub Tallinna vanas vaekojas, Raekojaplats 9. Telefon 460-60, postikasti 238.

Vastutav toimetaja August Tammann, tegevtoimetaja Ilmar Tõnisson.

Kuna mitmesugustel põhjustel 1932. a. novembris ja detsembris RKT ei ilmunud, tuleb uue aasta esimesel kuuldel RKT saageda mini, millised numbrid saadeiakse poolaasta tellijale.

Kõrgeväärtuslised

nisupüülid,

Suurveski

mann ja
kaerahelbed

J. PUHK JA POJAD

Sga kodanik, kes hindab hästi toimetatud ja fufufat ajalehte loeb

„Postimeest“.

Sga põllumees jälgigu „Postimeest“, sest „Postimees“ ilmub maa fuidames ja seifab kõige lähedamal nendele küsimustele, mis on tähtfad põllumehele ta elu forraldamiseks.

Haritlane, kes tahab fidet pidada haritud ilmaga, peab lugema „Postimeest“, sest „Postimees“ ilmub meie kultuuri sefifkohas ja pakub kõiki mis fünnib kunsti ja teaduse alal.

Kodanik, kes on huvitatud meie riigi poliitilifest ja majanduslifust arenemifest, loeb „Postimeest“, sest „Postimees“ käsitab kõiki poliitilisi ja majanduslifse küsimusi riigi ja rahvamajanduse huivide seifufkohalt ja võimaldab täielikku ja erapooletut ülewaadet meie riitiliku elu arenemifest.

„Postimeest“ võite tellida igal ajal ja igast postkontorist.

Tellimise hinnad:	Postiga.	Postita.
1 fuu	Kr. 1.50	1 fuu Kr. 1.35
2 „	„ 3.—	2 „ „ 2.70
3 „	„ 3.70	3 „ „ 3.25
6 „	„ 7.25	6 „ „ 6.25
12 „	„ 14.—	12 „ „ 12.50

„Postimees“ annab järgmisi eriväljaandeid:

„Maamees“ — majapidamise nädalaleht. Käsitab igakülaselt meie maaelu nõudeid ja ülesandeid. Loob põhjalikke seletusi ja juhatusi asjatundjate fulest kõigilt põllumajanduse, loomapidamise ja majapidamise aladelt. Tellimise hind 20 fenti fuus, 3 fuu peale 55 fenti ja aasta peale 190 fenti.

„Lasteleht“ — värtvitrüfis odav fuufiri lastele. Tellimise hind 15 fenti fuu. „Postimehega“ fuos 10 fenti fuu.

„Nädala Postimees“ ilmub igal esmaspäetval fuos **„Gädemetega“**.

Kõif,

kes elavad tofufuhoiu tähe all ja kessel aega vähe, tellitvad „Nädala Postimehe“. Tellimise hind 20 fenti fuus.

E. K. U. „Postimees“.